

بوعلانیه

بوعلانیه ، مشهورترین مدرسه دوره مرینیان (قرن هشتم) در فاس مراکش می باشد. بنای این مدرسه که «متوکلیه» نیز نامیده شده، به دستور سلطان ابوعلیان فارس بن ابی الحسن مرینی در ۲۸ رمضان ۷۵۱ آغاز شد و در اواخر شعبان ۷۵۶ پایان یافت. ابوعلیان که خود مردی عالم و فقیه بود، این مدرسه را برای تدریس علوم و اقامه نماز جمعه ساخت (مجد عبدالرحیم عتیمه، ص ۱۶۲؛ عبدالهادی تازی، ج ۲، ص ۳۶۳) و مقدمات اداره آن از جمله حقوق کارکنان، تهیه غذای طلاب و بقیه هزینه آنها را فراهم کرد. در این مدرسه، دو شبستان به درس فقه و نحو اختصاص داشت. از جمله استادان آن ابوالعباس مقری بود. (عبدالهادی تازی، ج ۲، ص ۳۶۴)

نقشه این مسجد - مدرسه، مانند بقیه بناهای مشابه در آن دوره ، شامل صحنی مستطیل شکل با ساختمانی دوطبقه در اطراف آن و حوضی در وسط است. این بنا دو ورودی بزرگ و کوچک دارد. در بزرگتر در محوطه ای سرپوشیده (هشتی) باگنبدی هرمی شکل واقع شده که در کمتر مدارس مراکش دیده می شود. (عبدالهادی تازی، ج ۲، ص ۳۶۴) دو رشته پلکان این در را به صحن متصل می کند. داخل صحن و در دو طرف همین ورودی حجره های طلاب واقع شده است. (عبدالهادی تازی، ج ۲، ص ۳۶۴) در ضلع دیگر صحن - مقابل حجره ها- شبستان اصلی نماز قرار دارد. در این شبستان جوی آبی جاری است که از زیر دو پل عریض می گذرد، و این در مدارس فاس بی نظیر است. (عبدالهادی تازی، ج ۲، ص ۳۶۴) در تنها منار این مدرسه ساعت آبی منحصر به فردی نصب شده که یکی از منجمان دربار آن را ساخته است و زنگی دارد که حیات دینی شهر با آن تنظیم می شود.

کاشیکاری ، مقرنس کاری ، گچبریهای ظریف و چوبهای کنده کاری شده بسیاری که در این بنا به کار رفته ، این مدرسه را به صورت یکی از زیباترین مدارس مراکش درآورده است . دیوارها کاشیکاریهایی با قاب بندهای تزیینی گچی دارند. مقرنسهها بخش فوقانی پنجره ها را پوشانده اند، با سایبانهای چوبی کنده کاری شده محافظت می شوند. استفاده از پوششهای چوبی به همراه گچبریها که شیوه ای متداول در مدارس فاس است ، در این بنا هم دیده می شود. حدارهای مشبک و درهای منبت کاری شده ، صحن را از راهروی که به حجره های طلاب راه دارد، جدا می سازد(هانری مارتن، ص ۲۱۵) صحن مدرسه با سنگ مرمر فرش شده و درها با پوششهای برنزی تزیین گردیده است.

منابع:

- (۱) عبدالهادی تازی ، جامع القرویین ، بیروت ۱۹۷۳-۱۹۷۲؛
- (۲) مجد عبدالرحیم عتیمه ، تاریخ دانشگاههای بزرگ اسلامی ، ترجمه نورالله کسائی ، تهران ۱۳۷۲ ش ؛
- (۳) ارنست کونل ، هنر اسلامی ، ترجمه هوشنگ طاهری ، تهران ۱۳۵۵ ش ؛
- (۴) هنر اسلامی ، زیر نظر هانری مارتن ، در سبک شناسی هنر معماری در سرزمینهای اسلامی ، ترجمه پرویز ورجاوند، تهران ۱۳۶۸ ش ؛